АЗӘРБАЈЧАН ССР СӘҺИЈЈӘ НАЗИРЛИЈИ
МИНИСТЕРСТВО ЗДРАВООХРАНЕНИЯ АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ ССР

БАКЫ ЕЛМИ-ТӘДГИГАТ ОРТОПЕДИЈА ВӘ БӘРПА
ЧӘРРАҺЛЫҒЫ ИНСТИТУТУ
БАКИНСКИЙ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ИНСТИТУТ
ОРТОПЕДИИ И ВОССТАНОВИТЕЛЬНОЙ ХИРУРГИИ

ӘСӘРЛӘР МӘЧМУӘСИ

IV бурахылыш

СБОРНИК ТРУДОВ

Выпуск IV

БИРЛӘШМИШ НӘШРИЈЈАТ — ОБЪЕДИНЕННОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО
БАКЫ 1958 БАКУ

БАКЫ ЭЛМИ-ТӘДГИГАТ ОРТОПЕДИЯ ВӘ БӘРПА ЧӘРРАҺЛЫҒЫ ИНСТИТУТУНУН 1946—1955-чи ИЛЛӘР ӘРЗИНДӘ КӨРДҮЙҮ ИШЛӘРИН ЕКУНЛАРЫ

(1956-чы илдә Бакы элми-тәдгигат ортопедия вә бәрпа чәрраһлыгы институтунун сессиясында мә'рузә эдилмишдир)

Проф. Ә. М. ӘЛИЕВ

1956-чы илдә Бакы элми-тәдгигат ортопедия вә бәрпа чәрраһлығы институтунун тәшкил эдилмәсинин 10 иллийи тамам олду.

Институт, бу дөвр әрзиндә Вәтән мүһарибәси әлилләринин бәрпа мүаличәси үзрә тәдбирләр көрмәк, республика әһалисинә травматоложи вә ортопедия ярдымыны яхшылашдырмаг саһәсиндә фәал вә мәгсәдәуйғун ишләр көрмүшдүр.

Институтда 300 чарпайылыг бәрпа чәрраһлығы, үз-чәнә чәрраһлығы, травматоложи, нейрохирургия вә ортопедик шө'бәләр ачылды.

Мүаличә-диагностика лаборатория вә кабинетләриндән институт янында клиник-диагностик, биокимйәви, бактериоложи, һистоложи лабораториялар, рентген, ганкөчүрмә, бәдән тәрбийәси илә мүаличә вә физиотерапия кабинетләри ярадылмышдыр. 1952-чи илдә яхшы тәчһиз эдилмиш физиоложи лаборатория тәшкил олунмушдур.

Институт кечән он ил әрзиндә әһалийә хидмәт этмәк, травматология вә ортопедия ярдымы көстәрмәк саһәсиндә бөйүк ишләр көрмүшдүр.

Вәтән мүһарибәси әлилләриндән башга, мүаличә олунанларын 43,6%-дә ортопедик-чәрраһи хәстәләнмәләр, 37.2%-дә травматоложи хәстәләнмәләр, 1,6%-дә күдүлләрин хәстәликләри вә дефектләри, 2,4%-дә нейрохирургия, 15,2%-дә чәнә-үз хәстәләнмәләри олмушду.

Институтда мүаличә эдилмиш һәр бир хәстә һесабына, орта һесабла, ашағыдакы мигдарда мүхтәлиф әмәлийят ичра эдилмишдир: рентген шәкилләри—3,3, рентгеноскопия—1, физиотерапевтик әмәлийят — 18,3, массаж—9, бәдән тәрбийәси илә мүаличә—17,7, анализләр—8,6, о чүмләдән клиник-диагностик анализләр—6,1, биокимйәви анализләр — 0,7, һистоложи тәдгигат—0,3.

10 ил әрзиндә чәрраһи фәаллыг 47,5%; 1 хәстәнин орта һесабла мүаличә олунмасы мүддәти—48,6 чарпайы-күнү тәшкил этмишдир.

Сон илләр әрзиндә институт ушаглары мүаличә үзрә хейли иш көрмүшдүр. 1952—1955-чи илләрдә института чәми 1060, о чүмләдән ортопедик хәстәләнмәләри олан—445 (42%) ушаг дахил олмушду; бунлардан 302 нәфәри мүаличәни гуртармышдыр. Мүаличәнин нәтичәси беле олмушдур: хәстәләрин 37%-и сағалмыш, 46,2%-и яхшылашма илә эвә язылмыш вә 16,8%-дә яхшылашма баш вермәмишдир.

Хәстәләрин үмуми мүаличәсинин нәтичәси белә олмушдур: хәстәләрин 47,6%-дә клиник сағалма баш вермиш, 41,4%-и яхшылашма илә эвә язылмыш, 11%-индә исә яхшылашма олмамышдыр.

Института дахил олан Вәтән мүһарибәси әлилләринин тәркибиндә 55,7%-дә ортопедик-чәрраһи хәстәләнмәләр, 11%-дә күдүлләрин хәстә-

ликләри вә дефектләри, 12,2%-дә нейрохирургия хәстәләнмәләри, 6,6% дә чәнә-үз хәстәләнмәләри, 4,9%-дә терапевтик хәстәләнмәләр вә 9,6% дә саир хәстәләнмәләр олмушдур.

Күллә остеомиелитләри олан хәстәләр—20,6%, сағалмаз јара вә хоралары оланлар—9,4%, битишмәмиш, дүзкүн битишмәмиш сыныглары, јаланчы ојнаглары, әтраф сүмүкләринин дефектләри оланлар—4,2%, јад чисимләри оланлар—5,1%, күдүлләринин јумшаг тохумаларынын сағалмајан јаралары оланлар—3,7%, периферик синир системинин зәдәләнмәләри оланлар—7,4% иди.

1946—1949-чу илләр әрзиндә Вәтән мүһарибәси әлилләринин мүаличә үчүн дахил олмасы прогрессив шәкилдә артмыш, 1950-чи илдән исә азалмаға башламышдыр.

1946-чы илдә мүаличә үчүн дахил олмуш Вәтән мүһарибәси әлилләринин контингенти шәрти олараг 100% гәбул едиләрсә, 1947-чи илдә —102%, 1948-чи илдә—108,8%, 1949-чу илдә—125%, 1950-чи илдә исә 1946-чы илә нисбәтән—93,3%, 1951-чи илдә—84,1%, 1952-чи илдә — 58,2%, 1953-чү илдә—39,7%, 1954-чү илдә—29,9%, 1955-чи илдә 24% тәшкил етмишдир.

Институтда тәтбиг олунан ән јени мүајинә вә мүаличә үсуллары хәстәләрин чохунда мүсбәт нәтичә әлдә едилмәсинә көмәк етмишдир.

Јухары вә ашағы әтрафларын јаланчы ојнаглары, дүзкүн битишмәмиш вә битишмәмиш сыныглары заманы екстра вә интрамедулјар остеосинтезлә ејни заманда оператив мүаличә үсуллары, лүлә сүмүкләринин Ләмбәрански-Сејидова штифти илә штифтләнмәси тәтбиг олунмушдур.

Тәзә сыныглар заманы Вишневски вә Турнер үзрә новокаин блокадасы вә симпатик дүјүнләрин паравертебрал блокадасы тәтбиг олунурду.

Лүлә сүмүкләри (буд, базу, дирсәк ојнағы) диафизинин ојнаг башчыглары олмадыгда плексигласдан һазырланмыш сүн'и ојнаг башчыглары ишләнир.

Ампутасија күдүлләринин мүаличәси тәчрүбәсинә күдүлүн дајаглығыны артырмаг вә фантом ағрыларыны арадан галдырмаг үчүн дәриалты пластика үсулу (Ч. Н. Ләмбәрански үзрә) кениш сурәтдә дахил едилмишдир.

Анадангәлмә ортопедик хәстәләнмәләрин мүаличәсинә, полиомиелитдән сонра әтрафларда баш верән ифлич деформасијаларынын оператив мүаличәсинә артыг диггәт јетирилмишдир. Бу мәгсәдлә мүхтәлиф деформасијалар заманы миопластика үсуллары, ашағы әтраф сүмүкләри остеотомијасы ичра едилмишдир.

Анадангәлмә топаллыг заманы (1 јашдан 3 јаша гәдәр) мәрһәләләр үзрә коррексијаедичи кипс сарғылары ишләнир, консерватив мүаличәјә ујмајан һалларда исә вәтәр-бағ апаратында проф. Затсепин үсулу илә операсија едилмишдир.

Чанаг-буд ојнагларынын анадангәлмә чыхыглары мүхтәлиф ганлы репозисија үсуллары (Новаченко вә башгалары) илә мүаличә олунмушдур. Ашағы әтраф лүлә сүмүкләринин ајдын көзә чарпан деформасијаларында, онларын гысалмаларында Богораз үсулу илә сегментар остеотомија вә сүрүшән (Z)-ә бәнзәр остеотомија тәтбиг едилир.

Паралитик, диспластик вә анадангәлмә сколиозлар заманы онурға сүтуну аутоһетеротрансплантатла фиксасија едилирди.

Һабелә күллә остеомиелити, сағалмајан јаралары, хоралары, тыхајычы ендартеринти вә башга сүмүк патолокијасы олан хәстәләрин мүаличәси ахыра чатдырылмышдыр.

Күллә остеомиелитләри заманы сүмүк бошлуғуну ајагчыг үзәриндә әзәлә дилими илә долдуруб јаранын кип тикилмәси хејли тә'сирли олду. Һематокен остеомиелитләрдә Југославија профессору Ковачевичин үсулу үзрә сүмүк бошлуглары чохлу мигдарда антибиотикләр вә сулфамидләрлә гарышдырылмыш кипс протези илә пломблама тәтбиг едилмишдир.

Узун мүддәт сағалмајан хоралары олан хәстәләрә мүхтәлиф пластик операсијалар (икинчили тикиш, Филатов саплағы, ајагчыг үзәриндә дәри пластикасы, дәринин назик вә дәрин гат шәклиндә сәрбәст пластикасы) ичра едилмишдир. Хоралар оператив үсулла кәсилиб кип тикиш олдуғу һалларда мүаличәнин узаг нәтичәләри ән јахшы олмушдур.

Бронхиал фистулалары гапамаг үчүн Абражанов үсулу илә әзәлә пластикасы тәтбиг олунараг, бунун јахын вә узаг нәтичәләри ән јахшы олмушдур.

Јараланма нәтичәсиндә уретрасында дефект әмәлә кәлмиш хәстәләрә Соловов, Холтсов, Марион вә Албарран-Вишневски үсулу илә бәрпа операсијалары ичра едилмишди.

Ендартериитләр заманы дамарлары кенәлдән препаратлар (анкиотрофин, падутин, пахикарпин), вена дахилинә Зилберт үсулу илә инјексијалар, артериаллар дахилинә Елански үсулу үзрә новокаинлә морфин инјексијалары ишләнир. 1953-чү илә гәдәр кестәриш олдугда Елански үсулу илә артерија дахилинә новокаин инјексијалары илә јанашы олараг ганглионар симпатектомија операсијасы ичра едилирди. Сон илләр ендартериитли хәстәләрә Елански үсулу—медикаментоз вә физики үсулларла бирликдә комплекс мүаличә олунур.

Алт чәнә ојнағынын анкилозларында алт чәнә галхан шахәсинин јухары вә ја орта үчдә бир һиссәсиндә остеотомија етмәклә ЭГ-12 јумшаг пластик күтләсиндән һазырланмыш галпаг тахылырды; операсијадан сонра 2—3 ај мүддәтиндә механотерапија едилирди.

Мүхтәлиф хәстәлик кечирмиш шәхсләрин үзүнүн јумшаг вә сүмүк тохумаларында әмәлә кәлмиш деформасијалары ислаһ етмәк үчүн дә ЭГ-12 пластик күтләсиндән һазырланмыш гондармалар ишләнмишдир.

Додагларын, ағыз бучағынын дефектләри заманы мүхтәлиф методика үзрә бәрпа операсијалары едилир:

а) там додаг дефекти олдугда—проф. Гурбановун модификасијасында Седилло вә Брунс үсулу илә оператив мүдахилә;

б) додағын гисмән дефекти заманы—Лимберг үсулу илә гаршылашан үчбучаг дилимләр ишләтмәклә јерли тохумаларла пластика;

в) ејни заманда ағыз бучағы, үст вә алт додағын кениш мүрәккәб дефектләри олдугда—јерли тохумаларла бәрабәр Филатов дилими илә пластика.

Јаныглардан сонра бојун, голтуг вә дирсәк чухурларында әмәлә кәләрәк, башын вә јухары әтрафларын һәрәкәтләрини мәһдудлашдыран ејбәчәрләшдиричи вә дартычы чапыглар гаршылашан үчбучаг дилимләрин көмәјилә арадан галдырылырды.

Алт чәнәнин травматик сыныглары заманы, габагчадан репозисија етдикдән сонра фрагментләрин еркән олараг Тигерштедт типиндә мәфтилалүмин шина илә вә ја дајаг дишләр олдугда капплара малик фәрди олараг һазырланмыш шиналарла фраксија едилмәси принсипи тәтбиг олунурду, бунлар олмадыгда исә фрагментләр фәрди олараг пластик материалдан һазырланмыш протезлә тәсбит олунурду.

Алт чәнәнин күллә јараланмасы вә ја травма нәтичәсиндә төрәмиш дефектләри вә јаланчы ојнаглар олдуғу заман габырғадан олан јункүлләшдирилмиш аутотрансплантатла сәрбәст сүмүк пластикасы ичра едилирди. Алт чәнә пластика едилдикдән сонра клиник вә рентгенoложи мүајинәдә трансплантатын тамамилә бирләшәрәк чәнә гөвсүнүн бүтөвлүјүнүн бәрпа олмасы көрүнүрдү. Сонралар дишләмә вә чејнәмә функсијасынын бәрпа едилмәси мәгсәдилә хәстәләр үчүн мүрәккәб дишли чәнә протезләри һазырланырды.

Вәтән мүһарибәси әлилләринә тибби хидмәти күчләндирмәк мәгсәдилә, институтун әмәкдашлары мүнтәзәм сурәтдә республика районларына кедәрәк, ерләрдә тибби мүайинә комисйонлары тәшкил этмишләр.

Бакыда стасионар бәрпа мүаличәсинә эһтияҹы олан мүһарибә әлилләринин һесаба алынмасы вә сечилмәси иши мәркәзи һәкимлик—сечмә комисйону тәрәфиндән апарылырды.

Бакыда вә республиканын башга районларында иҹра эдилән йохламаларын нәтиҹәләринә әсасән, институт мүһарибә әлилләрини фәал сурәтдә мүаличәйә дә'вәт этмиш вә онларын ерләрдә хәстәханая гоюлмасы үчүн тәдбирләр көрмүшдүр.

1956-чы илин I январына доғру республика үзрә мүһарибә әлилләринин үмуми мигдарындан 3,1%-и I груп, 23,5%-и II груп, 73,4%-и исә III груп әлилләрдир.

Мүһарибә травмалары вә хәстәләнмәләринин айры-айры нәтиҹәләри үзрә 1946—1955-ҹи илләрдә мүһарибә әлилләринин мүаличәсинин клиник нәтиҹәләри белә олмушдур: сағалмаян яралар, хоралар заманы клиник сағалма—53,5%, күллә остеомиэлитләри заманы клиник сағалма—54,5%, күдүлләрин юмшаг тохумаларынын сағалмаян хоралары заманы клиник сағалма—56,2%, яд ҹисимләр заманы клиник сағалма—52,9%.

Үмумиййәтлә әлилләрин 83,1%-дә мүаличә мүсбәт нәтиҹә вермишдир (клиник сағалма—45,3%, яхшылашма—37,8%).

Мүһарибә әлилләринин 62,5%-и ишә гайытмыш, о ҹүмләдән 28,1%-дә әмәк игтидары тамамилә бәрпа олмуш, 34,4%-дә әмәк игтидары артмыш вә я гисмән бәрпа олунмушдур.

Азәрбайҹан ССР үзрә бүтүнлүкдә III груп әлилләрин 73,4%-и ишә дүзәлмиш, бунлардан 98%-нин стасионарларда бәрпа мүаличәсинә эһтияҹы йохдур.

Лакин, көрүлән тәдбирләрә бахмаяраг, мүһарибә әлилләринин мүаличәси һәлә дә гуртармамышдыр; мүаличәйә эһтияҹы олан әлилләрин чоху күллә остеомиэлитләри, сағалмаян яралар, трофик хоралар, тыхайыҹы эндартериитлә хәстәдир. Бунлардан бә'зиләри дәфәләрлә мүаличә олунмушдур.

Күллә остеомиэлити, сағалмаян яра вә хоралары олан III груп мүһарибә әлилләри истеһсалатда ишләмәкдә давам эдәрәк, хәстәханая тәкрар ятмаға һәвәссиз кәлир, бә'зән мүаличәдән боюн гачырырлар. Буна бахмаяраг ишә дүзәлмиш әлилләрин бу групу мүаличә просесинин ахыра чатдырылмамасына көрә учотда сахланмагдадыр.

Институтда мүһарибә әлилләринә мотоколяска сүрмәйи өйрәтмәк саһәсиндә бөйүк иш көрүлүр. Бу мәгсәдлә һәр ай әлилләр мүайинәдән кечирилиб, сонрадан онлара мотоколяска сүрмәйи өйрәтмәк үчүн илдә дөрд дәфә мәшғәләләр тәшкил эдилир.

Ортопедик-травматоложи ярдымы яхшылашдырмаг үчүн 10 ил әрзиндә тәкҹә Бакы районларында 341 мүаличә-профилактика об'ектинә, о ҹүмләдән: 1952-ҹи илдә—29, 1953-ҹү илдә—36, 1954-ҹү илдә—49, 1955-ҹи илдә—38 об'ектә тә'лимат верилмишдир.

Нефт районларында институтун элми ишчиләри поликлиникаларда, амбулаторияларда, стасионарларда хәстәләрә бахаркән һәкимләрә мәсләһәтләр вә әмәли ярдым көстәрилмиш, мүаличә-профилактика мүәссисәләринин ишинин кейфиййәт көстәриҹиләри тәһлил эдилмиш, мүаличә шәбәкәсинин травматоложи аваданлыг, аләтләр вә с. илә тәҹһиз эдилмәсинин вәзиййәти өйрәнилмишдир. Йохламаларын нәтиҹәләри тәсәррүфатчылар, мүһәндис-техники ишчиләр вә һәмкарлар иттифаглары тәшкилатларынын нүмајәндәләринин иштирак етдији район конфрансларында мүзакирә эдилмишдир.

1946—1955-ҹи илләрдә республикада сәнае травматизми: травмаларын сайына көрә—52,4%, күнләр һесабы илә—27% (100 сығорта олунмуш адама көрә) азалмышдыр.

Буна паралел олараг гейри-истеһсалат травматизми дә азалдылмышдыр. 1946-чы илдән травматизм: травма һалларынын сайына көрә —48,9%, күнләр һесабы илә—51,7% (100 сығорта олунмуш адама көрә) азалмышдыр.

Гейри-истеһсалат травматизминин өйрәнилмәси күчә травматизминин һәҹмчә йүксәк олдуғуну көстәрир. Күчә травмаларынын чох һиссәси нәглиййатын һесабына дүшүр. Гейри-истеһсал травматизминин төрәмәсинин әсас сәбәбләриндән бири алкоголдан суи-истифадә эдилмәсидир.

Институт, травматизмин профилактикасына, колхозларда, совхозларда вә МТС-ләрдә травматоложи ярдымын тәшкилинә даир комплекс тәдбирләрин көрүлмәсинә мүвафиг олараг, республиканын кәнд районларында сәһиййә тәшкилатлары вә мүәссисәләринә көмәк көстәрмишдир. Травматоложи ярдымын вәзиййәтинин, хәстәханалар, һәким вә мамалыг-фелдшер мәнтәгәләринин травматоложи аваданлыгла тәҹһиз олунмасынын йохланмасына, травматолокия үзрә тибби кадрларын һазырланмасына хейли диггәт етирилмишдир.

Институт әмәкдашларынын ерләрдә апардыглары йохламанын кедишиндә район вә кәнд саһә хәстәханаларында хәстәләрин амбулатор гәбулу, мәсләһәтләр, операсиялар вә с. кечирмәк йолу илә һәкимләрә лазыми әмәли ярдым көстәрилмиш, мәсләһәтләр верилмишди.

1952-ҹи илдән э'тибарән республика районларында (Бәрдә, Евлах, Минкәчевир, Губа) травматизмин профилактикасы вә азалдылмасына даир институтун сәйяр элми сессиялары кечирилир. Ерләрдәки һәкимләр белә сессияларын ишинә кениш шәкилдә ҹәлб олунурлар.

Институт санитария авиасиясы хәтти үзрә республиканын кәнд районларына бөйүк ярдым көстәрир.

Памбыг, чай вә һейвандарлыг мәһсуллары һасил эдән колхозларда вә совхозларда кәнд тәсәррүфаты травматизми өйрәнилмишдир.

Сон илләр әрзиндә республиканын кәнд районларында травматизм хейли азалмышдыр. Белә ки, 1955-ҹи илдә үмуми хәстәләнмәнин һәҹминә нисбәтән травматизмин һәҹми 1952-ҹи илдәки 9,2% әвәзинә 7,7% тәшкил этмишдир.

Республика районларында кәнд тәсәррүфаты травматизминин профилактикасы вә азалдылмасы үзрә мүсбәт нәтиҹәләрә бахмаяраг, травматоложи ярдымын тәшкилиндә вә травматизмлә мүбаризәдә мүһүм нөгсанлар вардыр.

Кәнд тибб мүәссисәләри һәлә дә травматоложи апаратлар, аләтләр, нәглиййат шиналары илә ярытмаз сурәтдә тәҹһиз эдилмишләр. Бир чох ҹәрраһлар травматоложи ярдым көстәрмәк үчүн кифайәт дәрәҹәдә һазырлыға малик дейилдир.

Бир сыра районларда травматизмин профилактикасы үзрә тәдбирләрин ярытмаз шәкилдә һәята кечирилмәсинә, кадрлар һазырлығынын ярытмаз олмасына, ҹәрраһлыг чарпайыларындан пис истифадә олунмасына көрә травматизм көстәриҹиләри һәләлик чох йүксәкдир.

Институт һәкимләрин вә орта тибб ишчиләринин травматолокия вә ортопедия саһәсиндә ихтисасларыны артырмаг ишинә хейли диггәт етирир. 1946—1955-ҹи илләрдә 871 тибб ишчиси, о ҹүмләдән 401 һәким вә 470 орта тибб ишчиси өз ихтисасыны артырмышдыр.

Институтун ән ваҹиб вәзифәләриндән бири—сәнае вә кәнд тәсәррүфатында травматизмин профилактикасы вә азалдылмасына доғру йө-

нәлдилмиш тәшкилати-мүаличә тәдбирләрини тибб шәбәкәсинин иш тәчрүбәсиндә кениш тәтбиг етмәкдән ибарәтдир.

Бир сыра районларда институтун тәшәббүсү үзрә травматоложи шуралар тәшкил эдилмишдир.

Нефт сәнаеиндә травматизмлә мүбаризәйә даир тәдбирләр, нефт буругларынын газылмасы, нефтин истисмарында вә с. сәнае травматизминин тәһлили методикасы һазырланмыш вә тәчрүбәдә тәтбиг эдилмишдир.

1946—1955-чи илләрдә институтун әмәкдашлары тәрәфиндән тибб элмләри алимлик дәрәчәсини алмаг үчүн 5 диссертасия мүдафиә эдилмиш, 1 диссертасия мүдафиә эдилмәк үчүн Нәриман Нәриманов адына Азәрбайчан Дөвләт Тибб Институтуна тәгдим эдилмиш вә 4 диссертасия гуртарыб рәсмиййәтә салынмагдадыр.

12 элми сессия, орта тибб ишчиләринин 62 элми-тәчрүби конфрансы кечирилмишдир.

Институт әсәрләринин ики чилдини, 1946—1955-чи илләрдә еринә етирилмиш элми ишләрин рефератлары мәчмуәсини вә 9 тәшкилати-методик материаллар мәчмуәсини нәшр этмишдир. Кечән бу 10 ил әрзиндә институтун әмәкдашлары план үзрә 200 элми иш еринә етирмишләр.

Хәстәләрә хидмәт үчүн ән әлверишли шәраит яратмаг мәгсәдилә вә элми-тәдгигат ишинин кейфиййәтини артырмаг үчүн шө'бәләрин тәчһизаты яхшылашдырылмыш, лабораториялар вә кабинетләр ән ени апаратларла, аләтләрлә тә'мин эдилмиш, институтун бинасы енидән гурулмуш, вивариум тикилмиш, әразиси абадлашдырылмыш вә яшыллашдырылмышдыр.

Элми-тәдгигат ишинин кейфиййәтини артырмаг, йүксәк ихтисаслы элми кадрлар һазырламаг, мүһарибә әлилләринин бәрпа мүаличәси ишини күчләндирмәк, травматоложи вә ортопедик ярдымын тәшкилини яхшылашдырмаг үзрә ени тәдбирләр нәзәрдә тутулмушдур.

Бу тәдбирләр сырасына ашағыдакылар дахилдир:

1) мүаличәси гуртармамыш II вә III груп мүһарибә әлилләринин ашкара чыхарылыб, бәрпа мүаличәси үчүн айрылмасы;

2) республиканын нефт вә кәнд районларына мүнтәзәм сурәтдә э'замиййәтләрин тәшкили, травматоложи вә ортопедик ярдымын вәзиййәтинин йохланмасы, травматизмин профилактикасы вә азалдылмасы тәдбирләринин күчләнмәси;

3) йүксәк ихтисаслы травматолог, ортопед кадрларынын һазырлығы кейфиййәтинин, һабелә дә орта тибб ишчиләринин травматолокия саһәсиндә һазырланмасы кейфиййәтинин артырылмасы;

4) Азәрбайчан ССР Сәһиййә Назирлийи васитәсилә район хәстәханаларынын, поликлиникаларын, һәким вә фелдшер-мамалыг мәнтәгәләринин травматоложи апаратлар, аләтләр, шиналарла тәчһиз эдилмәси;

5) сәнае мүәссисәләриндә, кәнд тәсәррүфатында травматизмин профилактикасы вә азалдылмасына даир ени тәдбирләрин һазырланмасы вә бунларын тезликлә истеһсалата тәтбиг эдилмәси.